

Utvecklingsplan för äldreområdet 2013-2020

1. Inledning

Vuxennämnden och Torshälla stads nämnd har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att arbeta fram en uppdaterad Utvecklingsplan för äldreområdet.

Eskilstuna kommuns Utvecklingsplan för äldreområdet 2013-2020 är en beskrivning av framtida behov och vägval som kommunen står inför. Planen ska vara vägledande för arbetet inom äldreområdet. Målen i utvecklingsplanen ska konkretiseras i fullmäktiges årsplaner och ägardirektiven för bolagen samt nämndernas/bolagens verksamhetsplaner.

Den reviderade utvecklingsplanen gäller för åren 2013-2020 och är skriven utifrån ett medborgar- och brukarperspektiv och riktar sig till personer 65 år och äldre.

Insatser för äldre är i högsta grad en samhällsfråga, det handlar om bostadspolitik, samhällsplanering, tillgänglighet i det offentliga rummet, utbudet av servicetjänster och samhällsekonomi samt attityder och värderingar.

Vägledande för Eskilstuna kommuns utvecklingsplan för äldreområdet är den grundläggande värderingen om människors lika värde oavsett ålder, funktionsnedsättning eller härkomst. Ålder som grund för fördomar och attityder måste uppmärksammas och motarbetas. Äldre ska på ett bättre sätt tas tillvara, deras erfarenheter och kunskaper ska utgöra en självklar resurs i samhället.

Äldre som är beroende av stöd och hjälp ska ges delaktighet och inflytande över sin person och sin vardag. Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre kan leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Vården ska vara individfokuserad med respekt för [alla människors lika värde oavsett kön, etnicitet, sexuell läggning eller trosuppfattning](#).

2. Omvärld

Befolkningsutveckling och behov

Nästan var tredje Eskilstunabo är över 55 år och var femte Eskilstunabo är över 65 år. I ett nationellt perspektiv är Eskilstuna kommun en vanlig svensk kommun, med en ålderssammansättning som följer riksgenomsnittet. Befolkningen i Torshälla har dock en högre genomsnittsålder jämfört med övriga Eskilstuna. Ålderssammansättningen i en befolkning är en viktig faktor som påverkar bland annat behovet av vård och omsorg.

Statistikuppgifter¹ från 31 december 2012 visar att 19,3 procent (19067 personer) av kommunens befolkning är över 65 år. Antalet personer över 80 år uppgår till 5 175 personer och av dessa är 63,3 procent kvinnor och 36,7 procent män. [Könsfördelningen återspeglas i att mer än dubbelt så många kvinnor mot män har hemtjänst och dubbelt så många kvinnor i förhållande till män bevilja vård och omsorgsboende.](#)²

Av kommunens befolkning över 65 år är ca 18,8 procent³ utrikesfödda och av dessa är finländarna i majoritet, 54,4 procent av de utrikesfödda kommer från Finland.

Fram till 2017 är befolkningsutvecklingen av antalet personer 65 år och äldre relativt måttlig. Åren efter år 2020 ökar andelen äldre över 80 år ganska dramatiskt, inte bara i Eskilstuna utan även i Sverige och Europa. Tittar man enbart på befolkningen i Torshälla så framgår det att antalet personer över 80 år kommer att öka med drygt 20 procent redan före år 2020. Detta kommer att påverka behovet av insatser. År 2030 kommer ca 23 procent av kommunens invånare vara över 65. Detta påverkar inte bara äldreomsorgen utan hela samhället, på flera olika sätt.

Fram till år 2030 visar prognoserna i Strukturplanen för äldreomsorgen att antalet personer med personlig omvårdnad i ordinärt boende i Eskilstuna förväntas öka från 900 till närmare 1 300. Räknat i antal timmar ökar den personliga omvårdnaden från 37 000 till 54 000 timmar per månad. Antalet äldre med serviceinsatser kommer under samma period att öka från 1 200 till 1 700. Räknat i antal timmar service betyder detta en förändring från 7 000 till 10 000 timmar per månad. Det innebär att år 2030 skulle det enligt prognosen behövas ytterligare ca 162 årsarbetare i hemtjänsten.

Fram till år 2020 behövs, utifrån befolkningsutvecklingen och utöver den byggnation som pågår för att ersätta mindre funktionella vård-och

¹ Befolkningsuppgifter Statistiska centralbyrån (SCB)

² Uppgifter ur VIVA

³ Befolkningsuppgifter från december 2011

omsorgsboenden, skapas ytterligare ca 60 bostäder inom vård- och omsorgsboende i kommunen

Mellan åren 2020 och 2030 uppskattas behovet till ytterligare 327 bostäder inom vård- och omsorgsboende, med nu kända förutsättningar. Skapandet av trygghetsboenden skulle sannolikt kunna minska behovet av nya vård- och omsorgsboende.

Ovanstående bedömning utgår från en demografisk förändring men i övrigt oförändrade förhållanden.

Det är en rad faktorer som påverkar den äldre befolkningens samlade behov av stöd, vård och omsorg, bland annat andelen enpersonshushåll, utvecklingen inom medicinsk teknik, behandling och läkemedel, hjälpmedel, tillgängligheten i stadsdelar, fastigheter och bostäder, kommunikation och utveckling av produkter och tjänster riktade till äldre.

Hälsoläget

Förbättrade levnadsförhållanden och medicinska insatser och en mer hälsosam livsstil gör att många äldre klarar sig långt upp i åldern utan hjälpinsatser. Dock innebär den ökade medellivslängden att vi lever längre med sjukdom.

I Sverige drabbas cirka 30 000 personer per år av stroke och 80 procent av dessa är över 65 år. Det innebär i runda tal att 240 äldre insjuknar i stroke i Eskilstuna varje år och ca 800 lever med olika grader av funktionsnedsättningar på grund av stroke. [Andelen kvinnor, som uppger att de har en god funktionsförmåga efter en stroke, är lägre än hos andelen män.](#)

[Relativt stora skillnader framkommer mellan könen när det gäller till exempel matvanor, där en högre andel kvinnor än män äter frukt och grönt enligt Livsmedelsverkets rekommendation. Könsskillnader framkommer också i vissa sjukdomsgrupper där männen i högre grad drabbas av hjärtinfarkt, sjukdomar som går att påverka med hälsopolitiska åtgärder. Fallskador är vanligare bland kvinnor än män. Skillnader mellan könen ses också när det gäller socialt deltagande där kvinnor anger mer deltagande än män. En högre andel kvinnor än män anger rädsla för att gå ut ensam på grund av risk för överfall.⁴](#)

Varje år insjuknar i Sverige över 20 000 personer i demenssjukdom och närmare 150 000 personer beräknas leva med en demenssjukdom. De allra flesta är äldre. Efter 65 års ålder ökar risken betydligt, vid 80 års ålder är var femte person drabbad och vid 95 års ålder har hälften av befolkningen en demenssjukdom. Omräknat till siffror för Eskilstuna kan vi uppskatta att det årligen insjuknar cirka 200 personer i demenssjukdom och antalet eskilstunabor som lever med en demenssjukdom kan uppskattas till 1 500 personer.

⁴ Uppgifter om könsskillnader är hämtade från Socialstyrelsens Öppna jämförelser

Även den psykiska ohälsan är betydande hos den äldre befolkningen. [Fler kvinnor än män upplever psykisk ohälsa](#). En studie i västra Sverige har uppskattat att mellan 200 000 och 300 000 äldre i Sverige beräknas ha någon form av psykisk sjukdom. Omräknat till eskilstunatal skulle det innebära att mellan 2 000 och 3 000 äldre personer lever med någon form av psykisk sjukdom/ohälsa.

Antalet äldre med multisjukdom ökar också. Drygt 40 000 personer i Sverige beräknas vara multisyjuka⁵ och 200 000 beräknas vara multisviktande⁶. Omräknat till eskilstunatal innebär det i dagsläget ca 400 multisyjuka och 2 000 multisviktande personer.

Samarbetet mellan kommun, landsting och andra samhällsaktörer

Kommunens möjlighet att långsiktigt tillgodose de äldres behov av vård och omsorg är också beroende av samarbetet med landstinget. En gemensam nämnd för vård, omsorg och hjälpmedel, VOHJS, bildades 2011. Nämnden ansvarar bl.a. för att utreda och föreslå utveckling av samverkansmöjligheter. Därutöver sker samverkan mellan huvudmännen i olika strukturer och nätverk. Av stor vikt är samverkan avseende utbildningssatsningar för att säkra kompetensförsörjning och kompetensutveckling. En annan viktig utvecklingsfråga är samverkan mellan myndigheter samt aktörer inom bostads- och servicesektorn för att skapa förutsättningar för de boendemiljöer, som krävs för att äldre ska kunna leva ett självständigt liv och bibehålla sin livsstil.

Nationell styrning

Grunden för arbetet med äldres service, vård och omsorg har utvecklats ur ett socialpolitiskt perspektiv och styrs av socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Äldreomsorgen styrs också av internationella och nationella mål, lagar, föreskrifter och riktlinjer.

Av socialtjänstlagen framgår att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Syftet med att formulera en nationell värdegrund är att tydliggöra de etiska värden och normer som styr hur verksamheter inom äldreomsorgen ska bedrivas.

Regeringen har formulerat mål för äldrepolitiken. Äldre ska:

- kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende
- kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag
- bemötas med respekt

⁵ Definition multisyjuk; Person över 75 år, vårdats på sjukhus vid minst tre tillfällen under en 12-månadersperiod samt tre olika sjukdomsdiagnoser (*U Gurner/M Torslund*)

⁶ Definition multisviktande: Person över 75 år, någon eller flera sjukdomsdiagnoser, nedsatt rörlighet och ork, skör och snabbt föränderlig livssituation (*U Gurner/M Torslund*)

- ha tillgång till god vård och omsorg

De nationella målen för äldrepolitiken omfattar de flesta samhällsområden. För att uppnå målen krävs insatser av staten, landstingen och kommunerna, men också av bostadsbolag, föreningsliv, trossamfund, andra sammanslutningar och av enskilda människor.

3. Vision 2020 och Eskilstuna kommuns styrsystem

Vision 2020 anger Eskilstuna kommuns långsiktiga färdriktning och ska vara en samlad kraft för en bättre verksamhet och ett bättre Eskilstuna.

Kommunens styrsystem har till uppgift är att hålla samman styrningen av olika verksamheter så att kommunen både driver, säkrar och utvecklar den löpande verksamheten och genomför strategiska förbättringar så att de strategiska målen som kommunalfullmäktige beslutat uppnås.

Styrningen mot hållbar utveckling anger vad som ska åstadkommas för invånare, brukare och kunder.

Styrsystemet bygger på sju verksamhetsprocesser som täcker in förvaltningarnas och bolagens uppdrag och lyfter fram kärnverksamheten:

- Värna demokrati
- Tillgodose behovet av utbildning
- Tillgodose behovet av vård och sociala tjänster
- Tillgodose behovet av kultur och berikande fritid
- Tillgodose av miljö- och samhällsbyggnadsbehov
- Bedriva samhällsskydd och säkerhetsarbete
- Främja näringsliv och arbete

Strukturen i Utvecklingsplanen för äldreområdet följer verksamhetsprocesserna så att ansvarsfördelning för nämnder och bolag tydliggörs.

4. Övergripande mål för äldreområdet i Eskilstuna kommun

Under perioden 2013-2020 ska nedanstående mål vara vägledande för kommunens arbete med focus på medborgare 65 år och äldre. Dessa mål anses relevanta för hela den kommunala verksamheten och i vissa delar även avseende andra aktörer.

- *Äldre ska ges insatser på lika villkor*
all service och alla tjänster för äldre ska planeras, erbjuds och utförs på ett jämställt, jämlikt och icke diskriminerande sätt

- *Äldre ska känna trygghet i sitt boende vilket främjar möjligheten att leva ett självständigt liv med god livskvalitet.*
Äldre ska ges möjlighet att leva ett självständigt liv och bo kvar i eget ordinärt boende där behovet av trygghet, säkerhet, vård och omsorg ska erbjudas så långt det är möjligt. Då behoven inte längre kan tillgodoses ska vård- och omsorgsboende erbjudas. Den äldres integritet och självbestämmande ska värnas och anhöriga ska erbjudas råd och stöd.
- *Äldre ska uppleva största möjliga hälsa och välbefinnande.*
Den äldres hälsa ska främjas genom olika former av förebyggande insatser från samhällets aktörer. Upplýsning och information om möjlighet till egenvård ska ges. Kunskap om regelbunden och näringsriktig kost **och vikten av fysisk aktivitet** är en förutsättning för välbefinnande och för att motverka sjukdom och ohälsa. Den äldres behov av hälso- och sjukvård ska uppmärksammas och insatser ska erbjudas.
- *Äldre ska ges möjlighet till ett aktivt och meningsfullt liv.*
Ett fungerande socialt nätverk är den enskilt viktigaste faktorn för att bibehålla hälsa. Tillgång till olika former av kultur- och fritids- aktiviteter har stor betydelse liksom möjligheten att ta sig till och från dessa och att lokalerna är tillgänglighetsanpassade. Samhället har ett ansvar för att mötesplatser finns med möjlighet till social samvaro och meningsfulla aktiviteter. Alla insatser ska ges utifrån den äldres behov och utformas så att den äldres förmågor tillvaratas.
- *Äldre ska mötas med respekt och vara delaktig i samhället.*
Äldres erfarenheter och resurser ska tas tillvara i samhällsutvecklingen. På ett individuellt plan ska mötet med den äldre präglas av respekt för dennes integritet och självbestämmande. Vid behov av vård och omsorg ska insatserna utformas och genomföras tillsammans med den äldre eller dennes legala företrädare.

5. Boende och närmiljö för äldre

- **Tillgodose miljö- och samhällsbyggnadsbehov**
- **Tillgodose behov av vård och sociala tjänster**

Kommunens mål är att äldre ska kunna leva ett normalt och självständigt liv. Det innebär bland annat att äldre ska kunna bo kvar i eget ordinärt boende så långt det är möjligt. Detta ställer krav på bostadens kvalitet och tillgänglighet men även på bostadsområdenas utformning när det gäller tillgänglighet, och att det upplevs tryggt att gå ut, samt närhet till olika former av service. För att öka möjligheten till kvarboende med god livskvalitet måste samhällets planering och insatser när det gäller trygghet, tillgänglighet och social samvaro utvecklas och förbättras.

I det kommunala projektet "Framtidens boende för äldre" formulerades en särskild definition av begreppet kvarboende: "Äldre ska kunna bo kvar i en lägenhet inom det bostadsområde där han eller hon bor." Grundtanken är att man ska kunna bo kvar inom området men man kan behöva flytta till en annan lägenhet med bättre tillgänglighet. Det innebär även ett ansvar för kommunen att uppmärksamma och arbeta för att möjliggöra kvarboende utanför tätorten.

Behovet av vård- och omsorgsboende är till stora delar beroende av hur bostaden i eget ordinärt boende är utformad, tillgång till service och kommunikationer, mötesplatser, den äldres sociala nätverk, hur mycket stöd hemtjänst och hemsjukvård kan ge samt av tillgången på dagverksamhet och korttidsvård.

Sedan 2011 är det stora flertalet lägenheter i servicehus omvandlade till seniorbostäder. Seniorboende tillhandahålls numera på den öppna bostadsmarknaden.

De som bor i vård- och omsorgsboende för äldre har omfattande vård- och omsorgsbehov och många har en demenssjukdom.

Det saknas en mellanform av boende för äldre som behöver trygghet, stimulans och viss närhet till eventuella stödinsatser. Trygghetsboende kan utgöra en sådan boendeform som sannolikt minskar behovet av tillgång till bostad i vård- och omsorgsboende. För att detta ska komma till stånd behöver omfattning, ansvars- och kostnadsfördelning mellan fastighetsägare, de boende och kommunens olika verksamheter klargöras inom mandatperioden.

Eskilstuna kommun ska stödja och verka för tillkomst av olika former av bostäder för äldre bland annat trygghetsbostäder. Nämnderna med ansvar för vård och omsorg av äldre ska utifrån sitt ansvarsområde och sin kunskap samverka med stadsbyggnadsförvaltningen som ansvarar för bostadsplanering, bostadsbolag och andra fastighetsaktörer för att möjliggöra denna typ av bostäder för äldre.

Eget ordinärt boende

Äldre som bor i eget ordinärt boende och inte kan tillgodose sina behov själv har rätt till stöd i hemmet. Stöd i hemmet kan beviljas så länge behovet av tillsyn samt krav på trygghet och säkerhet kan tillgodoses.

Insatserna ska ges på sådant sätt att de stärker den äldres möjligheter att leva ett självständigt liv. De vanligaste stödinsatserna för äldre är hemtjänst/hemsjukvård som kan bestå av service, omvårdnad och/eller vissa sjukvårdsinsatser. Insatserna utformas och genomförs tillsammans med den äldre.

Hemtjänst i närområdet, bostadsanpassning, tekniska hjälpmedel, färdtjänst och hemsjukvård är viktiga delar för att möjliggöra fortsatt boende i eget ordinärt boende.

Inriktningsmål:

- Bostadsområden med många äldre ska anpassas vad gäller tillgänglighet, förbättrade servicefunktioner samt trygghetsskapande insatser för att möjliggöra ett boende livet ut.
- Kommunen ska möjliggöra att den som så önskar ska kunna bo kvar i eget ordinärt boende så långt det är möjligt och skäligt. Insatserna ska vara av god kvalitet.

För att uppnå målet:

- Kommunen ska föra dialog med olika fastighetsägare och ge ägardirektiv till de kommunala fastighetsbolagen för att främja utvecklingen i bostadsområdena.
- Utemiljö och grönområden ska anpassas så att de är fysiskt tillgängliga och trygga för äldre.
- Kommunen ska verka för att service och allmänna kommunikationer utvecklas. [Flexlinje och](#) Färdtjänst utgör komplement.
- Kommunen ska stödja utvecklingen av fler mötesplatser för äldre
- I bostadsområden med många äldre ska det finnas tillgänglighetsanpassade lägenheter.
- Kommunen ska stödja utvecklingen av seniorlägenheter i bostadsområdena och medverka till att där erbjuds närhet till service och gemenskap.
- Kommunen ska verka för tillkomst av trygghetsboenden och ge ägardirektiv till de kommunala fastighetsbolagen att inrätta trygghetsbostäder för att främja utvecklingen av trygghetsboende.
- Äldre ska få möjlighet till förtur till speciellt anpassade bostäder i sitt bostadsområde.
- Kommunens nämnder med ansvar för vård och omsorg ska samverka med andra nämnder och de kommunala fastighetsbolagen i frågor som påverkar äldres livsvillkor.
- Olika former av tekniskt stöd ska komplettera vård och omsorg för att öka den äldres självständighet och trygghet.

Vård- och omsorgsboende för äldre

Vård- och omsorgsboende för äldre ska erbjudas den som inte längre kan få sitt behov av tillsyn, vård, omsorg, trygghet och säkerhet tillgodosett i eget ordinärt boende. Behovet av trygghet och tillsyn för personer med demenssjukdom kan vara svårt att tillgodose i eget ordinärt boende. Det innebär att en stor andel kommer att vara i behov av vård- och omsorgsboende och en stor del av platserna behöver riktas till personer med demenssjukdom.

Äldre som bor i vård- och omsorgsboende ska erbjudas vård och omsorg utifrån sitt individuella behov och stöd ska ges för att upprätthålla funktioner för den dagliga livsföringen. Möjlighet till social gemenskap och meningsfulla aktiviteter ska erbjudas. Ett gott samarbete med anhöriga/god man/förvaltare ska eftersträvas.

Inriktningsmål:

- När vård- och omsorgsbehovet inte kan tillgodoses på ett tryggt och säkert sätt i det egna ordinära boendet ska en lägenhet med god boendestandard i vård- och omsorgsboende erbjudas.
- Insatserna och aktiviteterna i vård- och omsorgsboende ska vara av god kvalitet och bygga på självbestämmande, trygghet, flexibilitet och kontinuitet för brukarna.

För att uppnå målet:

- Vård- och omsorgsboende ska integreras i det omgivande samhället och finnas både i tätort och på landsbygd.
- Vård- och omsorgsboende ska finnas i den omfattning och med inriktning som motsvarar behoven.
- Par som så önskar ska kunna beredas gemensamt boende.
- Vård- och omsorgsinsatserna ska utformas utifrån individuella behov tillsammans med den äldre eller dess legala företrädare.
- De vård- och omsorgsboenden, som inte uppfyller krav på god boendestandard och miljö, ska successivt ersättas eller förbättras.

6. Förebyggande och hälsofrämjande insatser

-Tillgodose behov av kultur och berikande fritid

-Tillgodose behov av vård och sociala tjänster

Upplevelsen av aktivt och meningsfullt liv samt hälsa och välbefinnande kan stärkas genom motion, friluftsliv, kultur och social gemenskap. Det hälsofrämjande arbetet bland äldre ska inriktas på att bibehålla och om möjligt förbättra den egna livssituationen. Kunskapen ska förmedlas om hur hälsa och livskvalitet kan bibehållas i vardagen. Ett salutogent förhållningssätt ska tillämpas. Det salutogena perspektivet innebär att man betonar hälsobringande faktorer, det som gör att människor mår bra. Förhållningssättet fokuseras på det friska i syfte att ta vara på den enskildes egna resurser.

I praktiken innebär det att stimulera till hälsosamma val beträffande t.ex. kost, rörelse, självständighet genom att uppmuntra den enskilde att göra det man klarar själv för att utveckla eller behålla funktioner samt uppmuntra till att delta i aktiviteter och social gemenskap för att skapa meningsfullhet.

Inriktningsmål:

- Eskilstuna kommun ska bidra till goda levnadsförhållanden och en god hälsa både genom generella och individuella insatser.
- Äldre ska ha tillgång till kultur och berikande fritid
- Vård- och omsorg ska utvecklas ur ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv.

För att uppnå målet:

- Öka möjligheten till social stimulans, kultur- och fritidsaktiviteter.
- Innehållet i kommunens offentliga verksamheter ska vara tillgängliga och utvecklas i dialog med äldre
- Kommunen ska verka för att det finns träffpunkter för social samvaro i flertalet hemtjänstområden.
- Bra matvanor och fysisk aktivitet ska främjas genom att ökad kunskap om kostens och motionens betydelse, samt tillgång och möjlighet att äta i matlag eller verksamhetsanknutna restauranger.
- Frivilliginsatser och medverkan av enskilda och intresseorganisationer ska tas tillvara, stödjas och utvecklas.
- Erbjudna läkemedelsgenomgång samt riskbedömningar av fall, nutrition, trycksår och munhälsa till äldre med hemsjukvård och äldre inom vård- och omsorgsboende.

7. Stöd till anhöriga och närstående

- *Tillgodose behov av kultur och berikande fritid*
- *Tillgodose behov av vård och sociala tjänster*

Anhöriga står för en omfattande och viktig del av vård och omsorg till äldre och till personer med funktionsnedsättning.

Det är inga större skillnader mellan kvinnors och mäns omsorgsgivande vad gäller tidsomfattning och frekvens. Män ger dock mer praktisk hjälp och oftare ekonomiskt stöd, medan kvinnor oftare svarar för tillsyn, umgänge och personlig omsorg.⁷

För att stödja de anhöriga satsar kommunen på olika former av stödinsatser. Syftet är att ge fysiskt, psykiskt och socialt stöd samt förebygga ohälsa hos den som vårdar sin närstående. Detta bedöms ge högre kvalitet för den vårdbehövande och möjliggör längre kvarboende i det egna ordinarie boendet.

Inriktningsmål:

- Kommunen ska ge stödinsatserna enligt anhörigprogrammet.

⁷ Anhöriga som ger omsorg till närstående-omfattning och konsekvenser, Socialstyrelsen 2012

- Anhörigstödet ska präglas av flexibilitet och en strävan att möta den anhöriges behov av stöd.

För att uppnå målet:

- Sprida information om möjliga stödinsatser.
- Bidra till kunskap om olika sjukdomstillstånd och hjälpmedel samt lämplig vård och omsorg.
- Stöd i form av samtal och vägledning.
- Erbjudna mötesplatser och friskvård för personer som vårdar anhöriga.
- Erbjudna möjlighet till avlösning i hemmet samt korttids- och trygghetsplatser.
- Utbilda och handleda personalen i anhörigfrågor.
- Kommunen ska underlätta för anhörig att vara delaktig i sin närståendes vardag då de bor på ett vård- och omsorgsboende.

8. Kommunal hälso- och sjukvård

- Tillgodose behov av vård och sociala tjänster

Kommunens nämnder med ansvar för vård- och omsorg om äldre ska erbjuda hälso- och sjukvård av god kvalitet och omfatta såväl förebyggande hälsovård som sjukvårdsinsatser till de personer som bor i vård- och omsorgsboende och till de som vistas i dagverksamheter, samt hemsjukvård till personer i ordinärt boende som inte kan ta sig till öppenvårdsmottagning/vårdcentral.

Inriktningsmål:

Målet för den kommunala hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor. Äldres psykiska hälsa ska uppmärksammas. Vården ska vara individfokuserad med respekt för [alla människors lika värde oavsett kön, etnicitet, sexuell läggning eller trosuppfattning](#) och för den enskilda människans värdighet. Den kommunala hälso- och sjukvården ska vara av god kvalitet och tillgodose den enskildes behov av trygghet i vård och behandling.

För att uppnå målet:

Ska hälso- och sjukvården:

- vara tillgänglig och prioriteras efter behov
- bygga på respekt för individens självbestämmande och integritet
- främja goda kontakter mellan den enskilde och hälso- och sjukvårdspersonalen
- vara av god hygienisk standard och tillgodose den enskildes behov av kontinuitet och säkerhet i vården
- den kommunala hälso- och sjukvården ska samverka i tvärprofessionella team, internt och extern, för att säkerställa en god och säker hälso- och sjukvård
- ske i samråd med patienten

9. Information och delaktighet

- *Värna demokrati*

- *Tillgodose Vård och sociala tjänster*

Kommunens information om service, stöd, vård och omsorg ska vara lättillgänglig och begriplig för äldre. Digital information måste kompletteras för dem som saknar tillgång till eller kunskap om digitala medier. Den enskildes ställning ska stärkas och delaktigheten i planeringen av den egna vården ska ökas. Det bidrar till att ge inflytande över vardagen.

Inriktningsmål:

- Äldre i behov av kunskap om kommunens tjänster ska finna den lättillgänglig och begriplig.
- Genom olika samrådsformer ska äldre kunna delta i och påverka planering och utveckling av verksamheten på generell och individuell nivå.
- Äldre, ska så långt möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

För att nå målet:

- Informationsmaterial ska finnas tillgängligt i olika former och vid behov på flera språk.
- Öka kunskapen om och uppmuntra till inlämnandet av synpunkter.
- Former för dialog, rådslag och samverkan med äldre och intresserade ska även fortsättningsvis utvecklas.
- Genomförandeplaner och vårdplaner ska upprättas tillsammans med den äldre eller dennes legala företrädare.

10. Kvalitet

– *alla processmål berörs*

Det är i mötet med den äldre som kvalitet uppstår. Kommuners verksamhet består till största delen av tjänster, där den äldres upplevelse av kvalitet är lika viktig som objektivt uppmätt kvalitet.

Brukarfokus, helhetssyn, professionalism, tydlighet och respekt ska genomsyra mötet med den äldre och dennes anhängig.

Att planera, utföra och följa upp och förbättra i ett processinriktat arbetssätt ska leda till systematisk kvalitetsförbättring i verksamheten.

Servicedeklarationer ska finnas tillgängliga som beskriver vilka tjänster och vilken service som tillhandahålls så att kunskap sprids om vad som kan förväntas av kommunala tjänster och service.

Utföraren av vård och omsorg om äldre ska ha ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Kvalitetssystemet/egenkontrollen ska säkerställa att den enskildes behov tillgodoses samt att lagar och föreskrifter följs.

Utföraren av vård- och omsorg om äldre ska bedriva ett aktivt förbättringsarbete där avvikelserapportering och synpunktshantering är en naturlig del av kvalitetssäkringen för verksamheten.

Inriktningsmål:

- Aktiviteter och insatser för äldre ska präglas av god kvalitet och bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet
- Det ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet
- Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och stärkas

För att uppnå målen på generell nivå:

- Målen ska vara tydliga och mätbara.
- Det ska finnas kända styrdokument och rutiner, som tillämpas.
- Fortløpande följa upp, analysera och förbättra verksamheten.
- Tillhandahålla servicedeklarationer för olika tjänster.
- Informera och uppmuntra äldre och anhöriga att lämna synpunkter och förbättringsförslag.
- Följa upp verksamheternas kvalitet genom enkäter, fokusgrupper eller andra mätmetoder.

För att uppnå målen på individuell nivå:

- För att uppnå rättssäkra bedömningar och beslut om bistånd ska lagar, föreskrifter, rutiner och riktlinjer följas.
- Individuella genomförandeplaner ska upprättas som beskriver hur beviljade insatserna konkret ska genomföras.
- För att säkerställa beslutade insatser och uppmärksamma nya behov ska uppföljning ske kontinuerligt.
- [Socialstyrelsens allmänna råd om värdegrund i socialtjänstens omsorg om äldre ska vara känd i verksamheten, omsättas och ligga till grund för bemötande av den enskilde.](#)

11. Jämställdhet och mångfald **-Värna demokrati**

Internationella konventioner om mänskliga rättigheter och svensk lagstiftning för jämställdhet och mot diskriminering utgör grund för den humanistiska

människosyn som ska genomsyra all verksamhet. Alla människor har lika värde. Individuella olikheter i erfarenhet och kulturell bakgrund ska ses som en resurs i verksamheten. Kommunen ska utföra sin verksamhet på ett sådant sätt att ingen diskrimineras.

Jämställdhetsintegrering används som strategi för verksamhetsutveckling. Det ska finnas med i hela beslutsprocessen, i styrdokument kopplade till ledningssystem.

Medarbetare i Eskilstuna kommun ska utveckla sin kunskap och sin kulturkompetens för att ännu bättre möta medborgare med utländsk bakgrund. Jämställdhet i mångfalds- och integrationsarbetet förutsätter insikt om genus, kulturella koder och samhällsnormer tillsammans med kunskap om andra familjestrukturer.

En allt större del av Eskilstunas befolkning är född och uppvuxen utanför Sverige. [Av de utrikes födda som är 65 år och äldre kommer 54,4 procent från Finland.](#)

Inom äldreomsorgen ökar antalet äldre med utländsk bakgrund. [Äldre utlandsfödda utgör inte en homogen grupp. Behoven är individuella och varierar på samma sätt som för alla andra, men är också beroende av när de invandrat och från vilka länder de kommer. Det är viktigt att kommunerna i sin äldreomsorg möter alla personer, oavsett bakgrund, som unika individer och utgår från den enskildes individuella behov vid utformandet av insatserna. Verksamheten måste vara flexibel, tillåta mångfald och respektera den enskildes självbestämmande och integritet samt utgå från ett individuellt bemötande, där personliga behov, önsknings, vanor och intressen respekteras.](#)

När människor åldras kan det inlärd språket glömmas bort och endast modersmålet blir kvar. Medarbetarnas språk- och kulturkompetens får därför ökad betydelse.

Inriktningsmål:

- Säkerställa att all service och alla tjänster för äldre planeras, erbjuds och utförs på ett [jämställt, jämlikt och icke diskriminerande](#) sätt
- Jämställdhet ska alltid belysas vid planering och utformning av kommunens tjänster och service. De beslut som fattas i nämnder och på förvaltningar ska alltid vara analyserade ur ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhet ska finnas med vid all planering, beslut och uppföljning av verksamhet och budget samt att all individbaserad statistik ska vara könsuppdelad

För att nå målet:

- ~~Synliggöra kvinnors och mäns förutsättningar och livsvillkor.~~

- Genomföra jämställdhetsanalyser med syfte att synliggöra kvinnor och mäns förutsättningar och livsvillkor och för att bedriva en mera jämställd verksamhet.
- Frågor som berör individer ska prövas ur ett jämställdhetsperspektiv och hur förändringen påverkar kvinnor respektive män ska analyseras.
- Kommunen ska i dialog med berörda planera hur behov av vård och omsorg för personer med annan etnisk och språklig bakgrund än den svenska ska kunna tillgodoses.
- Kommunen ska rekrytera och/eller utbilda medarbetare med utländsk bakgrund och olika kulturella kompetenser samt bedriva fortbildning så att alla medarbetare ökar sin förmåga att möta äldre med olika kulturbakgrund.
- Kommunen ska arbeta förebyggande samt upptäcka och agera vid våld och övergrepp i nära relationer. [Kommunen ska utveckla arbetet med att motverka våld i nära relationer enligt antagna riktlinjer.](#)

12. En kunskapsbaserad vård och omsorg - Tillgodose behov av vård och sociala tjänster

Sveriges kommuner står inför stora utmaningar och förändringar. Vård- och omsorgsbehovet bedöms öka samtidigt som pensionsavgångarna inom äldreomsorgen kommer att vara stora. Antalet äldre över 80 år blir fler och därmed ökar hjälpbehovet. ~~För kunna rekrytera nya välutbildade medarbetare krävs en attraktiv arbetsgivare.~~ [Kommunen behöver utarbeta strategier för att uppfattas som en attraktiv arbetsgivare för att kunna behålla samt rekrytera nya medarbetare.](#) Viktiga faktorer är möjligheter att påverka arbetets innehåll, utrymme för kreativitet och nytänkande, den egna arbetstiden och lön. Kommunen behöver även [marknadsför verksamheterna i olika sammanhang för att nå ut till presumtiva medarbetare.](#)

En stor utmaning är att säkra den fortsatta kompetensförsörjningen inom vård och omsorg. I kompetensförsörjningsprocessen ingår att med systematiska arbetsätt kartlägga och analysera befintliga kompetenser och kompetensgap. Resultaten av kompetensanalysen ska utmynna i en kompetensplan som ska kunna användas på individ-, grupp- och organisationsnivå.

För att vården och omsorgen av äldre med olika former av åldersrelaterade sjukdomar, som demenssjukdomar och olika former av psykisk ohälsa ska kunna utvecklas och svara upp till nuvarande och kommande behov är en fortsatt kunskapsutveckling hos medarbetarna nödvändig i samklang med evidens och forskning. All personal som anställs inom vård- och omsorg ska om möjligt ha grundutbildning, som motsvarar kraven inom arbetsområdet.

Under år 2011-2014 sker en nationell satsning på utbildning för anställda inom äldreomsorgen, det så kallade *Omvårdnadslyftet*. *Vård- och omsorgscollege* är

en nationell modell för att kvalitetssäkra kompetens och utbildning inom vård och omsorg, med syfte att stärka samverkan mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare.

Forskning och utveckling (FoU) i Sörmland är ett samarbetsprojekt mellan kommunerna i länet och landstinget. FoU i Sörmland ska bidra till kompetens- och kunskapsutveckling genom att stimulera utveckling och forskning i de berörda verksamheterna.

Inriktningsmål:

- All verksamhet ska arbeta utifrån en evidensbaserad och/eller en kunskapsbaserad praktik. Det innebär att verksamheten grundar sig på ett samspel mellan den för tillfället bästa vetenskapliga kunskapen alternativt bästa kända praxis, äldres erfarenhet och önskemål samt den professionelles erfarenhet och förmåga.
- Genom relevant grundutbildning, strukturerade fortbildningsinsatser och stärkt forskningsmedvetenhet hos medarbetare bibehålls och vidareutvecklas kompetensen.

För att nå målet:

- All personal ska ha en individuell kompetens- och utvecklingsplan utifrån genomförd kompetensanalys
- Genomföra *Omvårdnadslyftet* samt delta i samarbetet med *Vård- och omsorgscollege*
- Kompetensen att möta personer med olika former av åldersrelaterade sjukdomar och psykisk ohälsa hos äldre ska utvecklas.
- Utveckla och förstärka det övergripande samarbetet med FoU i Sörmland, Landstingets FoU verksamheter, Mälardalens Högskola och andra utbildningsanordnare och delta i olika forskningsprojekt i syfte att utveckla insatser för äldre
- Stärka alla medarbetares kunskapsutveckling och kunskap om vikten av forskning

13. Teknik

- **Värna demokrati**
- **Tillgodose vård- och sociala tjänster**

Behovet av och intresset för teknikstöd i hemmet väntas öka kraftigt i takt med att en ökande andel av Sveriges befolkning blir äldre och allt fler bor kvar i sin invanda miljö långt upp i åren.

Med bättre tillgång till funktionella och säkra hjälpmedel, produkter och tjänster ökar förutsättningarna för ett bra äldrelev. Välfärdsteknologin kan

underlätta olika aktiviteter i vardagen, förbättra det sociala nätverket och möjligheten till kvarboende.

Anhöriga spelar en allt större roll för att möjliggöra för äldre att leva ett gott liv, smarta produkter och hjälpmedel såväl som modern kommunikationsteknik kan vara till stor hjälp också för anhöriga att uppnå ökad trygghet och större frihet.

Inriktningsmål:

- Att med hjälp av välfärdsteknologins teknik, produkter och tjänster öka tryggheten, förbättra möjligheten till självständigt liv och förenkla vardagen i den invanda miljön för äldre
- Anhöriga och medarbetare ska få tillgång till teknik som underlättar och förbättrar omvårdnaden av äldre.

För att nå målet:

- Arbeta för att teknik och information om teknik bättre anpassas till äldres förutsättningar, tex att utforma bruksanvisningar så de passar äldres användningsområde och behov
- Skapa förutsättningar för äldres medverkan i utvecklingsarbetet av ny teknik och produkter och bredda träningsmöjligheterna för att visa olika användningsområden
- Bättre marknadsföring, information och kunskapsförmedling inom området, till både äldre, anhöriga och omsorgspersonal
- Innovationskraften hos medarbetarna utifrån idéer som väcks i vardagsarbetet behöver synliggöras, tas till vara och kommuniceras med andra kompetenser så att de förverkligas.